MARTIN KOLOVSKÝ
DIPLOMOVÁ PRÁCE
LS 2020

PAMÁTKOVÁ REHABILITACE ZÁMECKÉHO AREÁLU V ROŽMBERKU
STAVEBNĚHISTORICKÁ ČÁST

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE
doc. Ing. Michael Rykl, Ph.D.

1814 narození Jana Jiřího Buquoye

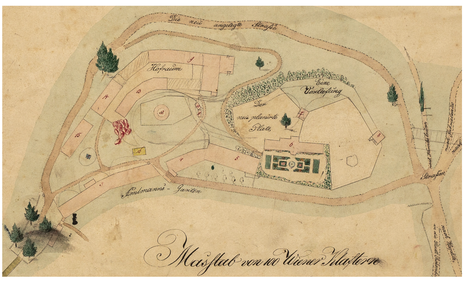

1829 narození Sofie Terezie Öttingen-Wallerstein

1843
přestavba dolního hradu

1847 svatba J. I. Buquoye a S. T. Öttingen-Wallerstein
1848 protihabsburské povstání

1850 cesta J. I. Buquoye mj. do Anglie
1851 J. I. Buquoy dědí majetky, rozšíření kraj. parku
1852 založení formální zahrady a postavení skleníku
1853 1. fáze - cottage a severní přístavová cesta
1854 narození syna Karla Bonaventury

1856 narození syna Ferdinanda
1857 2. fáze - zámek

1858 stavba glorietu

1859 narození dcery Gabriely
| 3. fáze - brána

1862 stavba Švýcarské chaty v krajinářském parku
1863 navýšení cottage o patro

1879 Rožmberk přebírá K. B. Buquoy

1882 umírá J. I. Buquoy, Rožmberk vdovským sídlem S. T. roz. Öttingen-Wallerstein

1897 umírá S. T. roz. Öttingen-Wallerstein

1911 umírá K. B. Buquoy, Rožmberk vdovským sídlem Filipiny roz. Czernin za Morzin
1913 úpravy areálu pro potřeby vdovského sídla

1918 vznik ČSR

1921 pozemková reforma

1937 umírá Filipina roz. Czernin za Morzin

1939
druhá světová válka, úpravy pro potřeby Bund deutscher Mädel

1945

1947 Buquoyům zabaveny majetky na základě tzv. Benešových dekretů
1948 K. J. Buquoy zatčen a uvězněn na Mírově, rodina utíká do Bavorska, dolní hrad určen jako převodovský, zámek dostává Československá pošta

1952 K. J. Buquoy umírá ve vězení na Mírově

2019 Česká pošta zámek opouští

PODKLADY A ZDROJE

Poznání stavebního vývoje areálu horního hradu, později zámku se věnoval stavebnihistorický průzkum z roku 1989, který zpracoval J. Muk společně s J. Urbanem. Tento SHP rámcově zpracovává stojící objekty v areálu. Věnuje se jim v podrobnosti, kterou dovoluje výsledné měřítko plánů (tj. 1:200) a dobové zvyklosti. Nejsou tak řešena datace otvorů a ve většině případů ani stropních konstrukcí. Průzkum se také nevěnuje doplňkovým stavbám a prvkům areálu jako jsou ohradní a opěrné zdi, skleníky apod. SHP z roku 1989 nám tak dává základní představu o stavebním vývoji areálu, bez patřičných podrobností a souvislostí.
V letech 2005 a 2006 byl zpracován doplňující SHP a základní restaurátorský průzkum. Dějiny objektu byly převzaty ze SHP z roku 1989, který se nevěnuje podrobně právě přestavbám 19. století, které jsou hlavním úkolem této práce. Dopl. SHP mnoho nových poznatků nepřináší a opakuje některé chyby staršího SHP.

Velmi důležitým podkladem se stala sbírka fotografií a plánů, uložená v archivu Ústavu dějin umění Akademie věd ČR. Jiří II. nechával své objekty systematicky fotografovat, a proto sbírka téměř kompletně zachycuje jednotlivé fáze zámku i zahrad. Další archivní materiály jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Třeboni, a to v fondech Velkostatek Rožmberk a Rodinný archiv Buquoyů. Zde se nacházejí hlavně účty, korespondence, v menší míře pak plány a fotografie.
Další archivní materiály, týkající se rožmberského zámku, by mohly být uloženy v archivu stavebního úřadu ve Vyšším Brodě a ve fondech Národního archivu v Praze. Prozkoumat tyto fondy však nebylo v možnostech této práce.
Je nutné provést kompletní aktualizaci SHP, včetně podrobné a komplexní archivní rešerše, jelikož ani tato práce nepřináší ucelené a komplexní poznání stavebního vývoje areálu horního hradu, resp. zámku. Jednotlivé zkoumané úlohy však ukazují detailnější vhled do této problematiky.

STAVEBNÍ VÝVOJ ZÁMECKÉ BUDOVY

Na místě dnešního zámku stála renesanční sýpka. Přestavba na zámek proběhla ve čtyřech etapách, v rámci kterých se prostory postupně rozrůstaly a umožňovaly přesun hraběcí rodiny z hradu na zámek.
První fází byla tzv. cottage podle vzoru anglických venkovských domků, postavená na východní straně sýpky, orientovaná do nové formální zahrady. V roce 1856 se Jiří II. rozhodl přebudovat celou sýpku na zámek s hraběcím bytem a hostinskými pokoji. Nová zámecká budova byla rozšiřována hned kolem roku 1860 na západní části a to prostory nové průjezdem. Konečné v roce 1863 byla tzv. cottage navýšena o jedno patro a tím byla stavební proměna sýpky na zámek dovršena.
Jednotlivé etapy souvisí s postupným přesunem rodiny z hradu a narozením dalších potomků.

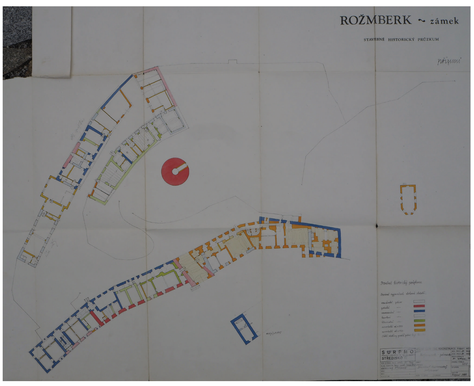

kresba Jiřího II. nové zahrady se skleníkem (ÚDU AV)
Kresba zachycuje formální zahradu založenou v roce 1852 podle plánů Antona Krausoba s oknasyým skleníkem. Za skleníkem a zahradou je patrná pobočkovitá stavba sýpky před výstavbou tzv. cottage, v pozadí již přestavěný dobré hrad.

plán průceli tzv. cottage (ÚDU AV)
Na plánu je patrný vliv anglické venkovské architektury. Anglii navštívil Jiří II. v roce 1850 v rámci své cesty po Evropě.

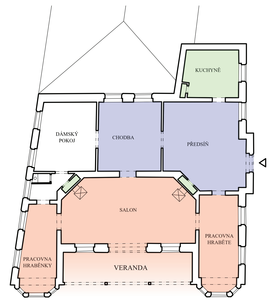

FORMÁLNÍ ZAHRADA

plán tzv. cottage z roku 1853 | M 1:50 (kresba autor)
červené - soukromé prostory, modře - komunikace, zelené - provozní prostory, neznačeno - umělená funkce

fotografie zámku po 2. fázi v roce 1857 (ÚDU AV)
Fotografie zachycují přízemní tzv. cottage, již rozšířenou o zámecku budovu. Sbírka fotografií ÚDU AV je velmi bohatá a zachycuje postupné rozšiřování a zahradní úpravy celého zámeckého areálu i okolí, včetně místnosti zámku i hradního muzea.

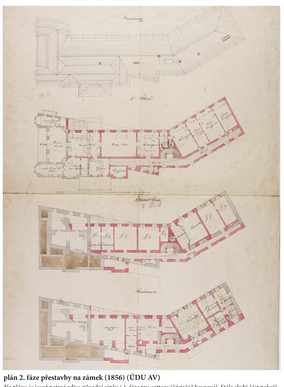

plán 2. fáze přestavby na zámek (1856) (ÚDU AV)
Na plánu je jasně patrné zdvojení sýpky v 1. fázi tzv. cottage (částečné bourání). Stále chybí část pokojů nad dnešním průjezdem a patro tzv. cottage.

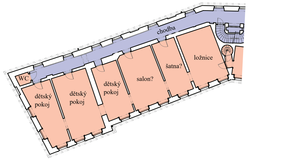

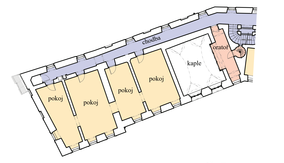

plán 2. patra, 1. patra a přízemí zámecké budovy po 2. fázi přestavby z roku 1857 | M 1:200 (kresba autor)
červené - soukromé prostory majitele, modře - komunikace, zelené - provozní prostory, fialové - prostory pro služebnictvo a zaměstnance, žluté - veřejné prostory, oranžové - polovefejné prostory

plán 2. patra, 1. patra a přízemí zámecké budovy po 3. fázi přestavby (dostavba brány a pokojů) kolem roku 1860 | M 1:200 (kresba autor)
červené - soukromé prostory majitele, modře - komunikace, zelené - provozní prostory, fialové - prostory pro služebnictvo a zaměstnance, žluté - veřejné prostory, oranžové - polovefejné prostory

plán přízemí a patra tzv. cottage (2. a 3. patro zámku) po 4. fázi přestavby z roku 1863 | M 1:200 (kresba autor)
červené - soukromé prostory majitele, modře - komunikace, zelené - provozní prostory, žluté - veřejné prostory, oranžové - polovefejné prostory

fotografie finální podoby zámku (resp. tzv. cottage) v roce 1863 (ÚDU AV)

STAVEBNÍ VÝVOJ ÚŘEDNICKÉ BUDOVY

Podklady k úřednické budově nejsou, na rozdíl od zámecké budovy, téměř žádné, proto můžeme vycházet jen z výpovědi stavby a závěrů SHP z roku 1989 od J. Muka a J. Urbana.
Na tomto objektu byl kladen důraz na výpověď kamenného portálu s letopočtem 1627 v severní fasádě a omítkových vrstev v jeho okolí.
Po získání Rožmberku do majetku Buquoyů v roce 1620 se vdova Marie Magdaléna z Biglia stěhuje do Čech a mezi lety 1623 a 1625 pobývá na Rožmberku. Následně začíná hospodářský rozvíjet všechna zvá panství v Čechách, proto tento letopočet můžeme spojit právě s aktivitou této osoby.
Kamenný portál byl vložen do renesanční omítky, ale patrně na místě staršího dřevěného portálu, protože míra narušení omítky je minimální. Dnešní překlad s letopočtem byl původně určen jako stojka (návaznost na stojky je řešena jen v omítce) a letopočet byl vytesán až zde na místě po použití prvku jako překladu.
Sama budova pak má nesporný původ v renesančním období. Vnitřní dispozice může být výsledkem přestavby, spjaté s tímto portálem a letopočtem. Přesnější určení však nebylo možné v rámci této práce potvrdit. SHP z roku 1989 datuje vnitřní konstrukce až do klasicistního období na přelomu 18. a 19. století.

plán jižní části hosp. dvora z roku 1912 (SOA Třeboň)
Plán zobrazuje prelodu na místě dnešní kuchyně (jižní) objekt vystupující vizuálty na sever i jih, stejné tak starší variantu brány do hospodářského dvora, která byla prokazatelně přestavěna v roce 1913. Na výkresu nové brány se již objevuje objekt v místě této prelody.

analýza omítkových vrstev nad portálem (foto a kresba autor)
modře - žádové / povrchové vrstvy renesanční omítky se ornafrem; hnědé - mělčí omítka v okolí překladu se ledymi a okrovými nátěry, přecházející i na renesanční omítku; neznačeno - pozdější cementová vyrovnávací omítka s novodobou nepodděbenisou ornafrin

STAVEBNÍ VÝVOJ HOSPODÁŘSKÉHO DVORA

Stavebnihistorická analýza v rámci SHP z roku 1989 je rámcově správná. Chybná je však datace SV opěrné zdi, která musela vzniknout až v důsledku zmenšování dvora během přestavby areálu po polovině 19. století.
Chybná je též datace přestavby dnešní jídlny a vestavby podkroví v jižní části. Po smrti K. B. Buquoye v roce 1911 byl areál upravován pro vdovu Filipinu roz. Czernin zu Morzin. Bylo nutné vybudovat zázemí a ubytování pro stálé služebnictvo. K tomu účelu bylo přebudováno právě podkroví nad dnešní jídlenou. Dataci do počátku 20. století potvrzují použité prvky a kování.
Samotná jídelna a kuchyně vznikaji ovšem až později. Za druhé světové války využívá část areálu německá nacionalistická organizace Bund deutscher Mädel (Svaz německých dívek). Poměrně velká skupina dívek se musela někde stravovat. Zřejmě byly ubytovány právě v bývalých pokojích služebnictva, tudíž prostory bývalých stájí byl pro tento účel ideální. Datace do 40. let 20. století by korespondovala s použitými okny a kováním.

fotografie použitých kování (foto autor)
Vlevo je zobrazeno kování okna v podkroví. Jedná se o typ "pěšek", používaný na počátku 20. století (kolem roku 1910).
Vpravo je kování použité v prostoru jídelny. Použitý materiál je světlý kov (hliník nebo bílá mosaz). Obdobná kování byla používaná ve 30. a 40. letech 20. století.

MARTIN KOLOVSKÝ
DIPLOMOVÁ PRÁCE
LS 2020

PAMÁTKOVÁ REHABILITACE ZÁMECKÉHO AREÁLU V ROŽMBERKU
(MODUL PAMÁTKOVÉ PÉČE)

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE
prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girsa

SITUACE ZÁMECKÉHO AREÁLU | M 1:600

0 10 20 30 40 50 m

LEGENDA

- **Z** zámek
  - konferenční centrum s ubytováním
- **UB** úřednická budova
  - návštěvnické centrum, byty pro zaměstnance
- **HD** hospodářský dvůr
  - zázemí provozu, garáže
- **K** kavárna + ubytování průvodců

1 nádvoří
2 posezení u studny
3 venkovní posezení kavárny
4 parkoviště
5 nádrž na dešťovou vodu
6 pařeniště
7 užitkový skleník
8 ovocný sad
9 vinice
10 tajná zahrada
11 formální zahrada
12 gloriet
13 salon skleníku se zeleným loubím
14 most do krajinářského parku
15 lípa s kruhovou lavičkou kolem kmene
16 buk nachový
17 volná zahrada
18 středověká věž Jakobínka
19 vyhlídková zahrada
20 stan s posezením
21 kaplička Panny Marie Lurdské
22 dětské hřiště
23 dolní hrad

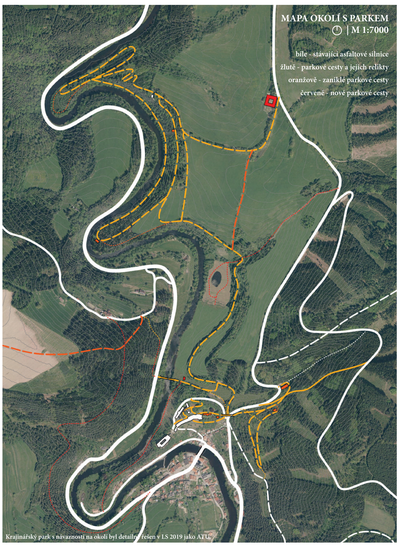

Krajinářský park v návaznosti na okolí byl detailně řešen v LS 2019 jako AZTK.

Hrad a zámek Rožmberk leží v jižních Čechách nad stejnojmenným městem v údolí Vltavy. Hrad dnes slouží jako zpřístupněný objekt NPÚ. Zámecký areál v sousedství hradu od poloviny 20. století využívala Československá, resp. Česká pošta jako oborové učiliště a později rekreační zařízení. V září 2019 byl celý areál uzavřen.

Zámecký areál se skládá ze čtyřpodlažní zámecké budovy, kompletně přestavěné v 19. století, dále z částečně dvoupodlažní bývalé úřednické budovy renesančního původu a z částečně odděleného bývalého hospodářského dvora. Zahrady byly členěné na různé části, včetně glorietu, okrasného skleníku či vyhlídkového stanu. Na jižní straně areálu se nacházely užitkové skleníky a sad s vinicí.

Úkolem práce bylo navrhnout koncept památkové rehabilitace celého areálu, tj. včetně využití všech budov a obnovy zahrad s drobnými stavbami a cestní sítí. Důrazný zřetel byl brán na historickou i logickou přímou spojitost hradu a zámku a vysoké urbanistické, historické i architektonické hodnoty celého areálu.

Využití areálu navazuje na historickou tradici a turistický provoz hradu. Do prostorů bývalé úřednické budovy (UB) je umístěno návštěvnické centrum s pokladnou, hygienickým zázemím a výstavními prostory, dále také kanceláře správy hradu a zámku a byty pro zaměstnance. Bývalý hospodářský dvůr (HD) je využit pro zázemí areálu jako jsou dílny, sklady a garáže. Jižní část hospodářského dvora, přiléhající přímo k nádvoří je využita pro provoz kavárny, prostoru pro workshopy a v podkroví pro ubytování sezónních průvodců. V samotné zámecké budově se nachází konferenční centrum se sály a ubytováním v dvouprostorových apartmánech. Bývalá zámecká kaple bude sloužit pro koncerty, přednášky, ale i mše.

Zahrady budou obnoveny v podobě, blížící se stavu z poloviny 19. století, a to včetně staveb a prvků. Obnoven bude tzv. Vysoký most, propojující zahrady s parkem, také gloriet či vyhlídková zahrada se stanem a dětským hřištěm.

Scelený areál hradu a zámku Rožmberk by se měl stát vyhledávaným turistickým cílem, místem významných konferencí i luxusních svateb.

DETAIL OBNOVENÉ BRÁNY DO HOSPODÁŘSKÉHO DVORA | M 1:30

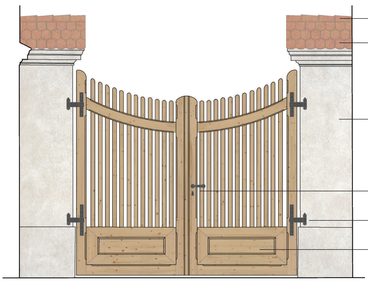

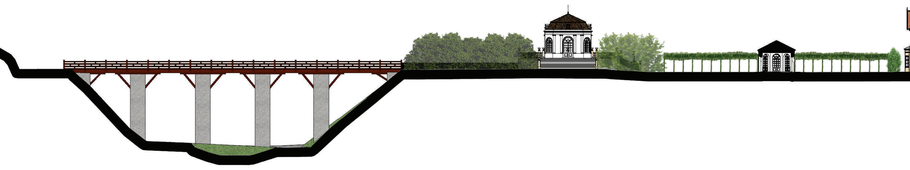

MARTIN KOLOVSKÝ
DIPLOMOVÁ PRÁCE
LS 2020

PAMÁTKOVÁ REHABILITACE ZÁMECKÉHO AREÁLU V ROŽMBERKU
(MODUL PAMÁTKOVÉ PÉČE)

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE
prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girsa

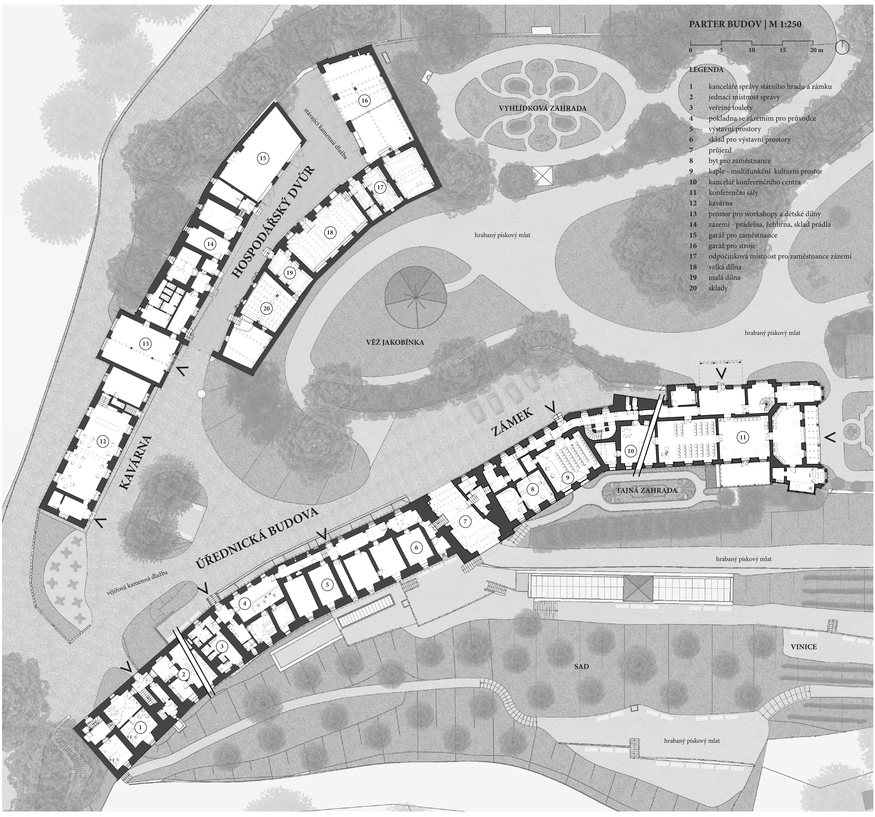

PŘÍČNÝ ŘEZ ZÁMECKÝM AREÁLEM | M 1:250
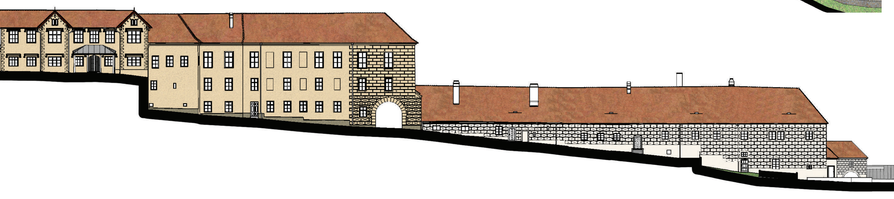
PODÉLNÝ ŘEZ ZÁMECKÝM AREÁLEM | M 1:250